

Bog anmeldelser.

Kvægavl og Arvelighed. Af Konsulent *J. Fisker*. (Aug. Bangs Forlag).

Konsulent *Fiskers* Bog om Kvægavl og Arvelighed er paa 107 Sider. I Indledningen oplyser Forfatteren, at Opgaven har været i korte Træk at paavise den Udvikling, som har fundet Sted indenfor de 2 nationale Kvægracer, det jyske Kvæg og det røde danske Malkekvæg, samt at belyse de Foranstaltninger, der hidtil har dannet Grundlaget for Avlsarbejdet, og endelig at give et lille Indblik i de nyere videnskabelige Arvelighedsforskninger for derved at bringe under Overvejelse, om visse Ændringer i de Metoder, som hidtil har været benyttede i de offentlige og private Foranstaltninger til Kvægavlens Fremme, maatte være betimelige.

I Overensstemmelse hermed er Bogen delt i 3 Hovedafsnit. Disse er omtrent lige store. Fremstillingsformen er knap, men klar, med kritiske Bemærkninger samt Henstillinger om Ændringer, begrundede efter Forfatterens Sædvane.

I Kapitlet om Udviklingen af nævnte Kvægracer er det særlig disses Ydelse, der tages under Behandling. Og med klare Tal fra Konkurrencerne mellem hele Kvæghold og fra Kontrolforeningerne samt fra Stambøgerne og fra enkelte fremragende Kvægholds Historie paavises det, at en meget paafaldende Fremgang indenfor begge Racer har fundet Sted siden Begyndelsen af 90erne i forrige Aarhundrede. Det belyses ogsaa, hvorledes visse Avlscentre og bestemte Avlsdyr, særlig Tyre, indenfor hver af Racerne har spillet en særlig stor Rolle i Udviklingen og navnlig i Bestræbelserne for at højne Racernes Mælkefedme. I en Slutningsbemærkning skriver Forfatteren, at omkring Aaret 1900 stod det bedste indenfor de

2 Racer temmelig nær ens, men Udviklingen med Hensyn til Ydelse er foregaaet i langsommere Tempo indenfor den jyske Race i Overensstemmelse med Planen for Avlsarbejdet. Der er ved Udvalget lagt stærkere Vægt paa Bygning og mindre paa Ydeevnen, og Resultaterne maa ganske selvfølgelig svare dertil. « Det tilføjes, at med de Resultater, der hidtil er naaet af de bedste Besætninger, er vi næppe endnu ved Grænsen af, hvad Racerne kan udvikles til.

Bogens næste Hovedafsnit behandler Foranstaltningerne til Kvægavlens Fremme. Her er det Dyrskuevirksomheden, Konkurrencerne mellem hele Kvæghold, Stambogsføringen samt Kvægavls- og Kontrolforeningerne, der analyseres.

For de Unge, som gennemlæser Bogen, er dette Afsnit meget oplysende, hver af de nævnte Underafdelinger stilles i historisk Belysning, man ser deres Opstaaen og Udvikling gennem Tiderne. Men dette er ikke det Hele, de forskellige Foranstaltninger bringes ogsaa i kritisk Belysning, og derved bliver Stoffet interessant ikke alene for de Unge, men ogsaa for dem, der har fulgt Strømningen i Husdyravlen gennem Tiderne. — Under Omtalen af Tyrebedømmelsen paa Dyrskuerne viser Forfatteren, hvorledes Kendskabet til Afstamningen efterhaanden har trængt Hensynet til Malkepræg og Malketegn i Baggrunden. Og i Forbindelse dermed paavises Afkomsbedømmelsens overordentlige Betydning for Udvalget af Avlsdyr, vel at mærke naar den er bygget paa et tilstrækkeligt solidt Grundlag. Forfatteren ønsker Reformer indført her. Hvor Hundyrenes Bedømmelse omtales mærker man, hvor magtpaaliggende det er Forfatteren, at Familiegrupper efterhaanden afløser de sædvanlige Samlinger. Det siges herom, at større Samlinger af Hundyr, saavel ældre som yngre, hver for sig i indbyrdes Slægtskab, vil afgive et levende Demonstrationsmateriale til Belysning af Udvalgets Betydning, og at Hovedopgaven med Præmiering af Hundyr saa klart som muligt bør samle sig om at henvise til de Besætninger, der maa anses for at omfatte det bedste Avlsmateriale og at demonstrere Betydningen af Anvendelse af fremragende Avlsdyr. — Konkurrencerne mellem hele Kvæghold betragter Forfatteren med stor Sympati. Det hedder om disse, at Betingelserne for Bedømmelsen af de forskellige Besætningers Godhed er de bedste mulige, hvortil føjes, at de hidtil udkomne Konkurrenceberetninger med de fyldige Oplysninger om de enkelte Besætningers Standpunkt er af stor Værdi for Avlsarbejdet, ligesom de giver et godt Indblik i Opdrætnings- og Produktionsomkostningerne. — Stambogsføringen, saavel den private Stambogsføring, særlig

Familiestambøgerne, som den offentlige Stambogsføring omtales ret udførligt, baade historisk og kritisk. Det siges, at de er værdifulde Kildeskrifter, der i høj Grad kan bidrage til Vejledning i det fremtidige Avlsarbejde. — Under Omtalen af Kvægavls- og Kontrollforeningerne giver Forfatteren adskillige gode Vink med Hensyn til Ændringer i det fremtidige Arbejde.

Bogens 3die Afsnit om Forplantning og Arvelighed er vel nok den interessanteste Del. Efter nogle Betragtninger om Arvelighedsforhold i Almindelighed, hvorved man erindres om, at her endnu ligger store, uløste Opgaver, gaar Forfatteren over til at omtale »De Mendelske Spaltningslove«, Bastardlæren og Professor *Johannsens* »Rene Linier«. Det er Planteavlens man saaledes føres ind paa. Men ved nærmere Betragtninger finder Forfatteren en vis Analogi mellem »Rene Linier« i Planteriget og Stammer eller Familier i Dyreriget. Og under denne Synsvinkel sammenlignes Erfaringerne fra Bastardavlens indenfor Planterne med Erfaringerne fra visse paaviselige Arvelighedsforhold hos Husdyrene. Det er navnlig bestemte Tyres Indflydelse paa Afkommets Mælkefedme, som her omtales. Den videre Behandling af denne Sag synes at godtgøre, at man til en vis Grad kan anvende Erfaringerne fra Bastardlæren i Planteriget ved Bedømmelsen af Husdyrenes Stamtavler, og at man derved bedre end hidtil kan skønne om de Anlæg, som kan ventes overførte paa Afkommet af Avlsdyr, hvis Afstamning man kender. — Videre hedder det imidlertid, at skal man kunne drage praktisk Nytte af denne Betragtning, maa der foregaa en Ændring i Principet for Tyrenes Afkoms Bedømmelse, denne maa være meget mere omfattende end hidtil og praktisk talt gælde alt til Stede værende Afkom, da man ellers ikke kan vide, om Tyren nedarver ensbeskafne eller blandede Anlæg. Til Gengæld er det saa ikke nødvendigt at gentage Afkomsbedømmelsen saa ofte som nu. Om den praktiske Nytte af en saadan indgaaende Afkomsbedømmelse udtaler Forfatteren, at med de gennem Bastardforskningen indvundne Erfaringer har vi Ret til at vente, at en Tyr, der konstant giver Døtre med høj Fedtprocent, giver de samme Anlæg i Arv til sine Sønner, uanset om den i sit Ophav har delvis lav Mælkefedme. Hvor vi i en Stamtavle træffer saadanne Handy, interesserer det os ikke, hvad der ligger bag ved disse. — Hertil føjer Forfatteren dog den oplysende Bemærkning, at det hører Fremtiden til nøjere at konstatere, om en saadan Maalestok er anvendelig.

Det er Mælkefedmen, som er brugt til Belysning af disse Arvelighedsforhold, fordi det er den Faktor, som bedst kan

betragtes talmæssigt. Iøvrigt gør Forfatteren opmærksom paa, at Mælkefedmen selvfølgelig kun er et af de Forhold, man maa have i Erindring i Bestræbelserne for Kvægavlens Fremme, vi maa have velbyggede, trivelige og ydedygtige Dyr. Om disse forskellige Egenskaber siges det, at der ikke er nogen fast Samafvigelighed, og at man derfor ved Sammenparring af Dyr, der hver i sin Retning er fremragende, kan sammenknytte saadanne gode Anlæg og ved videre Udvalg fastholde disse.

Det er selvfølgelig kun i store og grove Træk og kun antydningvis, der her er gjort Rede for Indholdet af Konsulent *Fiskers Bog* om Kvægavl og Arvelighed. Men mere er heller ikke tilsigtet. Enhver interesseret Kvægopdrætter bør anskaffe den og læse den. Den indeholder meget oplysende Stof og mange Betragtninger om Fremtidens Arbejde, som ikke bør være upaaagtede. Selv om man ikke i alle Enkeltheder deler Forfatterens Syn paa Sagen, vil enhver dog læse Bogen med Udbytte.

Peter August Mørkeberg.

H. Iversens Regnskabsbog for Landmænd. Ved *Karsten Iversen*. 2. Udgave. København 1915.

Den foreliggende 2. Udgave af *H. Iversens Regnskabsbog*, udgivet af *Karsten Iversen*, betyder i flere Henseende en væsentlig Forbedring af 1. Udgave, som udkom 1908, og som findes omtalt i *Tidsskrift for Landøkonomi* 1909, Side 49—50.

For de tre Afsnits Vedkommende, som Bogen den Gang omfattede: Pengeregnskabet, Dagbogen med Arbejds- og Markregnskabet samt Regnskabet over den indre Omsætning mellem Stald og Lade, er der ikke foretaget principielle Forandringer, men flere af de anvendte Skemaer er ændrede noget, ligesom der er kommet enkelte nye Skemaer til. Pengeregnskabet, der omfatter Kassebog og Aarsregnskab (Status samt Vindings- og Tabs-Konto) men ingen særlig Hovedbog, er saaledes blevet suppleret med en ny skematisk Oversigt over samtlige Indtægter og Udgifter, hvori paa den ene Side sondres mellem Driftsomsætningen og den private Omsætning og paa den anden Side mellem kontant Omsætning og Kreditomsætning, idet der tages Hensyn til udestaaende Fordringer og Tilgodehavende, saavel ved Regnskabsaarets Begyndelse som ved dets Slutning. Denne Oversigt træder nærmest i Stedet for Hovedbogen og foreslaas benyttet i Forbindelse med Aarsopgørelsen efter det dobbelte Bogholderis System.

For Dagbogens Vedkommende medfører de foretagne Ændringer en Indskrænkning i Henseende til Planteavlsregn-

skabets Specificering, men giver paa den anden Side Plads til en yderligere Gruppering af Arbejdskraften, hvilket er en Forbedring. Paa dette Punkt frembyder Bogen en Fordel sammenlignet med *Duborgs* og Landhusholdningsselskabets Dagbog, som den ellers meget ligner.

I Regnskabet over Omsætningen mellem Stald og Lade (Besætningsregnskabet eller »Driftsregnskabet«, som det mindre korrekt benævnes) er ingen væsentlige Ændringer foretagne udover Tilføjelsen af et særligt Mælke-regnskabsskema, som danner Grundlaget for den særlige Malkekonto, der findes i Aarsopgørelsen over de enkelte Driftsgrenes Rentabilitet.

Med denne Aarsopgørelse, som udgør Regnskabets 4de og nye Afsnit, har det faaet en værdifuld Forøgelse. Lige saa vigtigt det er at begynde med Pengeregnskabet og de Oplysninger, som dette giver om det samlede Landbrugs Rentabilitet, lige saa naturligt er det at fortsætte med en specificeret Aarsopgørelse, naar det fornødne Materiale dertil kan skaffes til Veje.

I det af Hr. *Iversen* gennemførte Prøveregnskab er dette Materiale til Stede i et saadant Omfang, at man gennem Aarsopgørelsen faar Oplysning om alle de vigtigste Driftsgrenes Rentabilitet og deres Indflydelse paa det samlede Resultat. Til at begynde med vil man maaske foretrække lidt færre Konti, men efterhaanden vil man snarere fristes til at gaa videre, navnlig hvor Jordens Benyttelse er mere kompliceret end i det her anførte Eksempel.

Ved Aarsopgørelsen er det dobbelte Bogholderis Princip gennemført, hvad det rent tekniske angaar, og Forfatteren viser tillige, hvorledes det kan gennemføres i Henseende til en fuldstændig Adskillelse af de enkelte Driftskonti; samtidig er den Opgørelsesmaade, der anvendes i Landhusholdningsselskabets Regnskab, demonstreret.

I den Tekst, som ledsager Prøveregnskabet, og som helt igennem paa fortrinlig Maade belyser dette, har Forfatteren kortelig gjort Rede for Formaalet med de forskellige Opgørelsesmaader, og Brugeren af Regnskabet vil paa dette som paa andre Punkter som Regel være tilstrækkelig orienteret ved en omhyggelig Gennemlæsning af Teksten, ligesom den dobbelte Opgørelse af de vigtigste Driftskonti vil lette ham Forstaaelsen af Regnskabets Betydning og Anvendelse i Praksis. Bogen for tjener saaledes Udbredelse, navnlig hos Landmænd, som selv ønsker at føre deres Regnskab, men den kan selvfølgelig lige

saa vel anvendes i Regnskabsforeninger o. l. Steder, hvor Udgiften til Prøveregnskabet vil kunne spares.

De 4 Regnskaber med tilhørende Skemaer koster indbundne i stift Bind med Shirtingsryg 4 Kr., men kan ogsaa faas særskilt å 1.25 pr. Stk. Prøveregnskabet koster 4.50 indbundet.

O. H. Larsen.

Prøve med Røoptagere. 7. Beretning fra Statens Redskabsudvalg ved *Anton Christensen*. 25 Sider. (August Bangs Boghandel. Københ.).

Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavl paa Sjælland 1915. Samlet og bearbejdet af de samvirkende sjællandske Landboforeningers Planteavlsudvalg ved Konsulent *A. P. Jacobsen*. 459 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. Københ.).

Mejeribrug i Danmark i 1914. Udgivet af Det statistiske Departement. (Statistiske Meddelelser, IV R., 49. Binds 1. Hæfte). 87 Sider. (G. B. N. F. Københ.).

Syvende Beretning om sammenlignende Forsøg fra statsunderstøttede Avlscentre. 90. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 119 Sider. (Aug. Bangs Bogh. Københ.).

Forsøg med Malkemaskinen Heureka. 91. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 45 Sider. (August Bangs Boghandel. Københ.).

Avlsprincipper. Af *James Wilson*, Professor ved The Royal College of Science for Ireland, Dublin. Oversat af Professor *Harald Goldschmidt*. Med Tekstfigurer og Billedtavler. 187 Sider. (G. B. N. F. Københ.).

Beretning om Foreningen af jyske Landboforeningers 41. Delegeretmøde i Aarhus den 12. og 13. November 1915, samlet af Foreningens Sekretær. (Aarhus).

Stambog over Tyre af jysk Race XXIII. Af Statskonsulent *Axel Appel*. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Forretningsudvalg. 154 Sider. (Aarhus).

Stambog over Heste af jysk Race XXII. Af Statskonsulent *J. Jensen*. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Forretningsudvalg. 71 Sider. (Aarhus).

Dansk Skovforenings Tidsskrift. *Tillige Forstlig Diskussionsforenings Organ*. Redaktionsudvalg: Forstassistent *O. Fabricius* (Redaktør), Skovrider *Johs. Helms* (Formand) og Skovrider *Paul Wegge*. 1. Hæfte. 116 Sider. Tidsskriftet vil udkomme med 4 Hæfter aarlig og udsendes den 15. Februar, 15. Maj, 15. August og 15. November. (København).

Mindre Meddelelser.

Mælkerbruget i Danmark i 1914. Ved den Haandværks- og Industritælling, som fandt Sted i Aaret 1914, blev der indhentet en Række Oplysninger om vore Mælkerier. Disse Oplysninger har Det statistiske Departement samlet i et Hæfte af »Statistiske Meddelelser« under Titlen »Mejeribruget i Danmark i 1914.« *) Efter det omfangsrige, meget interessante Hæfte skal her meddeles enkelte Oplysninger.

Der har været Stigning i den aarlige Mælkemængde pr. Ko i Danmark, naar man betragter en længere Aarrække. For de ældre Tider er Opgivelserne imidlertid skønsmessige. Professor *Bøggild* meddeler i sin Bog om »Mælkerbruget i Danmark«, at i 1844 anslog Professor *B. S. Jørgensen* det gennemsnitlige Aarsudbytte af alle Landets Køer til 500 à 750 kg, tyve Aar senere satte Professor *Segelcke* det til ca. 950 kg, 1888 anslog Forstander *A. la Cour* det til 1750 kg og 1898 (der var et godt Aar) beregnede Professor *Bøggild* det til ca. 2200 kg. Siden 1906 har Mejeridriftsstatistiken hvert Aar udregnet et Gennemsnitstal. Efter dette skulde den aarlige Mælkemængde pr. Ko være:

1906.....	2357 kg	1911.....	2570 kg
1907.....	2585 -	1912.....	2521 -
1908.....	2661 -	1913.....	2621 -
1909.....	2638 -	1914.....	2644 -
1910.....	2566 -		

Da Beregningen er foretaget efter den Mælk, som leveres til Mælkeri, vil den virkelige Mælkemængde pr. Ko ligge noget over det fundne Gennemsnit, idet Hjemmeforbruget af Sødælk ikke er taget i Betragtning.

*) IV Række, 49. Binds 1. Hæfte.

Ogsaa hvad Mælkens Fedtindhold angaar, er der foregaaet en for Mælkeribruget fordelagtig Udvikling, idet Fedtindholdet er steget og Antal kg Mælk pr. kg Smør er gaaet ned. Mælkeri-driftsstatistiken angiver følgende Tal:

Kg Mælk pr. kg Smør			
1899	26.3	1910	25.6
1906	25.6	1911	25.4
1907	25.4	1912	25.6
1908	25.6	1913	25.3
1909	25.3	1914	25.4

Fra 1899 er Forbruget af Mælk pr. kg Smør saaledes gaaet ned med ca. 1 kg eller med omtrent 4 pCt. De smaa Svingninger i de senere Aar viser formentlig, at man foreløbig er naaet til en Grænse, der ikke er let at komme ned under, men Bestræbelserne for gennem Kontrollforeningernes Virksomhed at faa en fortsat Udvælgelse af Køer med særlig fedtholdig Mælk fortsættes jo stadig og vil forhaabentlig bære Frugt.

Den samlede Mælkemængde, der i 1914 indgik i Mælkeriernes Produktion, er opgjort til 3285 Mill. kg. Vil man have Landets samlede Mælkemængde, maa hertil lægges Mælken fra ca. 50.000 Køer, som ikke er medregnet i Departementets Opgørelse, og desuden Hjemmeforbruget af Sødsmælk. Gør man dette, mener Departementet at kunne anslaa den samlede Mælkeproduktion i Danmark i 1914 til omkring 3500 kg.

Den producerede Mængde Smør i 1914 udgjorde i alt ca. 117 Mill. kg. Heraf udførtes i 1914 95 Mill. kg og forbrugtes her i Landet 22 Mill. kg. I 1905 udgjorde Hjemmeforbruget af dansk Smør 15 Mill. kg. I samme Tidsrum er Forbruget af udenlandsk Smør gaaet ned fra 5.9 Mill. kg til 1.4 Mill. kg. Den Forskydning, der saaledes er foregaaet i Forbruget, idet indenlandsk Smør i stigende Grad er traadt i Stedet for det udenlandske, kan bl. a. skyldes de strængere Bestemmelser om Salg af udenlandsk Smør, som blev givet i Lov af 30. Marts 1906.

Af Ost produceredes i 1914 i alt ca. 15.5 Mill. kg. Heraf udførtes omtrent 0.5 Mill. kg, medens 15 Mill. kg forbrugtes her i Landet. Samtidig blev der indført ca. 0.5 Mill. kg udenlandsk Ost.

Endelig angiver nedenstaaende Tabel Mælkeriernes samlede Produktion i 1914 og den samlede Salgsværdi af de fremstillede Produkter. De angivne Værdier for Skummetmælk, Kærnemælk og Valle er for den væsentligste Del Normalværdier, idet man har anslaaet en Værdi for de Mængder, der leveres tilbage til

Leverandørerne. Denne anslaaede Værdi er for Skummetmælk og Kærnemælk sat til 2 Øre pr. kg, for Valle til 0.5 Øre pr. kg (disse Værdistørrelser anvendes i »Danmarks Mejeridriftsstatistik«):

	Mængde 1000 kg	Salgsværdi 1000 Kr.
Smør	116.794	249.957
Ost	15.534	7.203
Fløde	20.024	15.972
Sødmælk	93.426	13.518
Skum. Mælk og Kærnemælk .	2.818.873	59.079
Valle.....	180.061	913
Ialt	—	346.642

Værdien af den samlede Mælkeriproduktion androg altsaa i 1914 ca. 347 Mill. Kr., og deraf udgør Smørværdien alene ca. 250 Mill. Kr.

Foredrag i Landhusholdningsselskabet. I Marts Maaned er der fastsat følgende Foredrag:

Lørdag den 4. Marts Kl. 8. Statskonsulent *Axel Appel*: Kvæg- og Faareavlens nuværende Stilling og Fremtidsudsigter.

Onsdagen den 8. Marts Kl. 8. Bestyrer *L. Helweg*: Handelen med Rodfrugtfø og Bestyrer *K. Dorph-Petersen*: Handelen med Græsfø.

Onsdagen den 15. Marts Kl. 8. Professor, Dr. phil. *Erik Arup*: Det ældste Landbrug i Danmark.